

Türkiye’de Siyasette Profesyonelleşme Aracı Olarak Parti Değişirme: 1980 Sonrası Milletvekili Hareketliliği ve Siyasette Geçirilen Süre*

Büşra Özen

Öz: Siyasetin profesyonelleşmesi, bir anlamda meslekleşmesi, günümüzde küresel ölçekte giderek daha fazla gözlemlenen bir eğilimdir. Siyasal profesyonelleşme, mikro düzeyde, siyaseti bir meslek olarak benimseyen yeni bir siyasetçi profili ortaya çıkarırken, makro düzeyde ise çok sayıda bireyin siyaseti kariyer haline getirip bu alanda uzun süreli olarak varlık göstermesiyle gerçekleşmiştir. Geleneksel anlamda “siyaset için” var olan siyasetçilerin yerini, artık “siyaset sayesinde” yaşayan siyasetçiler almıştır. Kariyer örüntülerinde firma değiştirerek yükselen profesyonellerde olduğu gibi bir kısım politikacı da parti değiştirerek siyasi kariyerini uzatmaktadır. Bu araştırmanın problemi Türkiye’de son kırk yılda milletvekillerinin parti değiştirme davranışının siyasal profesyonelleşmeyle ilişkisi hakkındadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemine dayanarak geniş ölçekli analizler yapılmıştır. Bulgular göstermiştir ki parti değiştiren milletvekilleri değiştirmeyenlere göre Meclis’te daha uzun dönem varlık gösterebilmiştir. Yasama kariyerinin sürekliliği açısından parti değiştirmek istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Öte yandan parti kurumsallaşmasının parti değiştirme eğilimini düşürdüğü tespit edilmiştir. Siyasetin aldığı yeni profesyonel biçimde milletvekillerinin parti değiştirmesi ideolojik bir zeminden ziyade, uzun dönem Meclis’te bulunmak için rasyonel bir tercih olarak görülebilir ve bunun siyasal profesyonelleşmeyi destekleyen bir tarafı olduğu da anlaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Profesyonelleşme, Parti Değişirme, Parti Kurumsallaşması, Siyasal Hayat, Siyasetin Meslekleşmesi.

Abstract: The professionalization of politics reflects its transformation into a distinct career path, observable globally. Whereas politicians once engaged in politics for ideological purposes, many now treat it as a profession—existing through politics rather than for it. This shift manifests in parliamentary behavior, where MPs increasingly switch parties to prolong their careers. Analyzing Turkey’s political landscape over four decades, this study investigates the link between party-switching and political professionalization. Employing quantitative methods, the research demonstrates that MPs who change parties exhibit longer parliamentary tenures than those who remain loyal, suggesting party-switching enhances career continuity. However, stronger party institutionalization reduces such behavior, indicating organizational stability discourages defections. The findings imply that in an era of professionalized politics, party-switching operates less as an ideological act and more as a strategic career decision. This aligns with broader trends of political professionalization, where careerist incentives increasingly shape legislative behavior. The study contributes to understanding how institutional and individual factors interact in modern political systems, highlighting the tension between party loyalty and career advancement in professionalized legislatures.

Keywords: Political Professionalization, Party Switching, Party Institutionalisation, Political Life, Professionalization of Politics.

* Bu çalışmanın ilk taslağı 13. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresinde (TLÇK) sunulmuştur.

@ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, busra.ozen@medeniyet.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0002-9507-4680>

DOI: 10.12658/M0798
insan & toplum, 2026, 16 (2), 192-223.
insanvetoplum.org

Başvuru: 25.08.2025
Revize: 12.12.2025
Kabul: 20.01.2026
Erken Baskı: 30.03.2026

Giriş

Yasama elitinin dönüşümünü siyasal profesyonelleşme çerçevesinde ele alan çok sayıda çalışma mevcuttur (Allen ve diğerleri, 2020; Beauvallet & Michon, 2010; Cairney, 2007; Codato, 2017; Di Capua ve diğerleri, 2022; Eliassen & Pedersen, 1978; Fawcett & Corbett, 2018; Liñeira & Muñoz, 2018; Pilotti, 2019; Saalfeld, 1997; Squire, 2007). Profesyonelleşme kavramı siyaset alanına ilk kez Weber tarafından kazandırılmış olsa da bu kavram daha sonraki yıllarda çok çeşitli biçimlerde yorumlanmış ve bu nedenle zamanla karmaşık ve farklı şekillerde anlaşılır bir hale gelmiştir (Lilleker & Negrine, 2002).

Max Weber (1946[1919]), siyasal profesyonelleşmeyi kuramsal düzeyde ilk defa ve güçlü biçimde tanımlamıştır. Ona göre, geleneksel anlamda “siyaset için” yaşayan siyasetçilerin yerini, giderek “siyasetin sayesinde” yaşayan ve siyaseti bir meslek haline getiren yeni tarz siyasal aktörler almaya başlamıştır. Weber, 1918 Almanya’sında gözlemlediği bu dönüşüm eğiliminin yalnızca dönemsel bir olgu olmadığını, zamanla yaygınlaşarak evrensel bir nitelik kazanacağını öne sürmüştür. Bu öngörü büyük ölçüde doğrulanmıştır. Zira zamanla siyasal profesyonelleşme olgusu Batı demokrasilerinin tamamına yayılmıştır. Ancak, Weber’in ima ettiği biçimiyle parti bürokratinin profesyonel bir politikacının arketipi haline geldiğini söylemek mümkün değildir (Borchert, 2003, s. 3).

Bundi ve arkadaşları (2017, s. 3) politikacı olmanın geçtiğimiz yüzyılda bir meslek haline geldiğini önemle vurgular. Onlara göre politikacıların mesleki yaşamlarını siyasal alan dışında sürdürme eğiliminde olmamaları, zamanla onları milletvekilliğine giderek daha bağımlı kılar. Bu durum, parlamentoların profesyonelleşmesi süreciyle birlikte, siyasal kariyerin merkezine milletvekilliğinin yerleşmesine neden olur. Böylece, siyaset mesleğini bir yaşam biçimi olarak benimseyen politikacılar, kariyerlerini güvence altına almak amacıyla partilere daha erken yaşlarda yönelir ve bunun doğal bir sonucu olarak siyasete giriş yaşı giderek düşer. Aynı zamanda profesyonel politikacılar artık daha uzun süre görevde kalmakta ve gönüllü olarak siyaseti bırakma sıklığı da zamanla azalmaktadır. Günümüzde farklı ülkelerdeki profesyonel politikacıların benzer kariyer yolları izlediği kabul edilmektedir.

Milletvekili olarak geçirilen ortalama yıl sayısı siyasetçilerin profesyonelleşmesini ölçen göstergelerden biri olarak kabul edilir (Saalfeld, 1997). Costa ve Kerrouche (2009), Fransa üzerinden meclisteki zayıf kurumsallaşmaya rağmen profesyonelleşme sürecine işaret ederek, milletvekili olarak görev yapmanın giderek meslek haline geldiğini ve profesyonelleşmenin giderek kurumsallaşmayı da beraberinde getireceğini ifade eder. Bu araştırma kapsamında siyasal profesyonelleşme yaklaşımı, Bundi ve arkadaşlarının da belirttiği gibi (2017) politikacıların siyaset dışında başka bir

kariyer yolları izlememeleri dolayısıyla giderek vekilliklerine bağımlı hale gelmeleri ve uzun süre mecliste bulunmaları temeline dayanmaktadır. Dolayısıyla mecliste uzun dönem milletvekilliği yapmak, siyasal profesyonelleşme göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum siyasetin bir uğraş (occupation) olmaktan çıkıp bir meslek (profession) haline gelmesine de işaret etmektedir.

Milletvekillerinin parti değiştirme eğilimleri siyasetteki amaçlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bir siyasetçinin siyasal amacının oy ve makam olduğu hususunda bir konsensüs mevcuttur. Bu anlamda baktığımızda partiler, üyeleri için oy kazanmak, makam elde etmek ve politika yapmak için bir araçtır (Heller & Mershon, 2009, s. 40). Dolayısıyla yasama kariyerini sürdürmek ve politika süreçlerinde aktif olmak isteyen bir milletvekili için partisi önemli olduğu kadar partisinin ona yeniden seçilme imkanı sağlaması da oldukça önemlidir. Siyasal profesyonelleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte, parti değiştirme davranışı da siyasal hayatın daha görünür ve olağan bir parçası haline gelmiştir. Mancini'nin (1999) de ifade ettiği üzere, günümüzde siyaset sahnesine katılan yeni profesyonellerin sahip oldukları beceri ve yetkinlikler doğrultusunda parti değiştirmeleri olası ve makul bir gelişme olarak karşımızdadır.

Parlamentodaki koltuk dağılımı, seçim sonuçlarıyla belirlenmiş olsa da bir sonraki seçime kadar sabit kalmayabilir. Bu değişkenliğin başlıca nedenleri, milletvekillerinin seçildikleri partiden ayrılarak başka bir partiye katılmaları, bağımsız kalmaları ya da tam tersi şekilde bağımsız veya başka partilerden gelerek yeni bir partiye katılmalarıdır. Ayrıca bu süreçte bazı milletvekilleri yeni siyasi partiler de kurabilir. Parti değiştirme davranışı kimi zaman bireysel tercihlerden kaynaklanırken, kimi zaman da partiler arası birleşmeler, ideolojik çatışmalar veya yapısal değişim süreçlerinin sonucu olarak ortaya çıkabilir.

Parti değiştirmek genellikle olumsuz değerlendirmelerle karşılaşılır; sadakatsizlik, istikrarsızlık ya da kişisel çıkar arayışı gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Ancak bu çalışma, söz konusu hareketliliğe alternatif bir bakış açısı geliştirme üzerine yoğunlaşmıştır. Çünkü Türkiye gibi bir ülkede kamuoyundaki yaygın olumsuz kanaate rağmen bu tür geçişlerin zaman zaman fazla olması parti değiştirme olgusunu lanetlemeden önce detaylı olarak anlamayı ve anlamlandırmayı gerektirmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) özelinde bir milletvekilinin parti değiştirip değiştirmemesi ile yasama organında görev yaptığı toplam süre arasındaki ilişki, bize siyasal profesyonelleşmenin düzeyini analiz etmede önemli bir ölçüt sunar. Parti değiştiren vekillerle değiştirmeyenler arasında görev süresi açısından anlamlı bir farkın bulunması ve çeşitli göstergelerle bunun yorumlanması söz konusu davranışın profesyonelleşme bakımından avantaj mı yoksa dezavantaj mı olduğunu anlamlandırmamıza yardımcı olur.

1980’den günümüze TBMM’nin sosyal mesleki yapısını analiz eden ampirik bir araştırma, Türkiye’de de siyasetin kariyer yörüngeleri olan uzun vadeli bir mesleğe dönüştüğünü çeşitli göstergelerle ortaya koyar (Özen, 2024). Siyasal iklimi zaman zaman sert ve değişken olan Türkiye’de siyasal profesyonelleşmenin izleğinin ve bileşenlerinin detaylı olarak irdelenmeye devam edilmesi gerektiği açıktır. Bu anlamda baktığımızda parti değişirme olgusunu siyasal profesyonelleşme açısından ele almak ve bunu nicel verilerle analiz etmek şüphesiz önemli bir eksikliği giderme ve yeni çalışmalara yön gösterme açısından kritik bir önem taşır.

Parti değişirme ile siyasal profesyonelleşme arasındaki ilişkiyi teorik ve ampirik olarak açıklama çabasında olan bu çalışma parti değişirme davranışına alternatif bir bakış sunarak, bunun meclis içindeki siyasal profesyonelleşme sürecini etkileyen, hatta kimi durumlarda bu süreci pekiştiren bir unsur olabileceğini ileri sürmesi bakımından alana özgün bir katkı sunmaktadır. Bu iddia TBMM’de 1980 sonrasında seçilmiş tüm milletvekillerini içeren bir veri seti üzerinden nicel analizlerle ortaya konmuştur. Milletvekillerinin Meclis’te aktif görev süreleri başta olmak üzere, milletvekillerinin seçildikleri yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve parti kurumsallaşma durumu gibi çeşitli göstergelerle iddia sınanmıştır. Amaçlanan alternatif yaklaşım arayışı elde edilen veriler neticesinde, parti değiştirmenin yapısal koşullarla birlikte oldukça profesyonel ve rasyonel tercihlerle uzun vadeli bir yasama kariyeri için stratejik bir yol olabileceğini ve bunun anlaşılabilirliğini göstermiştir.

Siyasal Profesyonelleşmenin Tanımı, Bağlamı ve Kapsamı

Max Weber, *Meslek Olarak Siyaset* (1946 [1919]) adlı çalışmasıyla, siyasal profesyonelleşme kavramını kuramsal düzeyde ilk defa tanımlayan sosyologdur. Bu metin, Weber’in 28 Ocak 1919 tarihinde Münih’te bir grup üniversite öğrencisine verdiği konferansın yayımlanmış halidir. Konferansında Weber siyasetin meslekleşme sürecini ve bu sürecin etik ve toplumsal sınırlarını tartışmaya açar. *Meslek Olarak Siyaset*, yalnızca Weimar Cumhuriyeti öncesi Almanya’daki siyasal çalkantıların izlerini taşımakla kalmaz; aynı zamanda modern kitle siyasetinin işleyiş biçimi ile bürokratik-rasyonel devlet yapısının temel niteliklerine dair önemli ipuçları sunar. Weber’in bu çalışması, etkili siyasi liderliğin anlamı, siyasetin mesleki bir faaliyet olarak kurumsallaşma süreci ve demokratik rejimlerde iktidarın nasıl organize edildiği gibi konulara yönelik, günümüzde de geçerliliğini koruyan kuramsal bir çerçeve oluşturur. Fakat Barbalet’in (2021, s. 67) de belirttiği gibi Weber’in erken bir dönemde yaptığı siyasetin meslekleşmesi analizi, siyasetin zamanla kariyer odaklı bir alana dönüşümünü ve bu alanın yapısal gelişimini açıklamakta sınırlı kalmaktadır. Öte yandan siyasal profesyonelleşmeyi istikrarlı temsil mekanizmaları ve kurumsallaşmış parti yapılarıyla ilişkilendiren Weberyen çerçeve, siyasetin,

kuralları olan ve süreklilik kazanan bir meslek alanına dönüşümünü anlamak için ciddi bir zemin oluşturur.

Siyasal profesyonelleşme olgusu, yaygın kanının aksine, modern dönemde ortaya çıkan tamamen yeni bir gelişme değildir. Bu süreç, 19. yüzyılda Avrupa parlamentolarında sınırlı ölçekte başlamış; ancak özellikle yüzyılın sonlarına doğru ve 20. yüzyılın ilk yarısında milletvekillerine maaş ödenmeye başlanmasıyla birlikte daha görünür ve kurumsal bir biçim almıştır (Pilotti, 2019). Bundi ve arkadaşlarına göre (2017, s. 3); profesyonelleşme, belirli bir faaliyetin resmi normlar, kurallar ve davranış kalıpları çerçevesinde örgütlenerek bir meslek niteliği kazanması sürecidir. Siyaset özelinde bu durum, temsil görevlerinin ücretli ve tam zamanlı biçimde icra edilmesine geçişi ifade eder. Böyle bir dönüşüm yalnızca siyasi aktörleri değil, aynı zamanda siyasal kurumları ve daha geniş anlamda siyasal sistemin işleyişini de etkileyen çok boyutlu sonuçlar doğurur (Bundi ve diğerleri, 2017).

Borchert'e göre (2003, ss. 9-11); siyasal profesyonelleşme, makro düzeyde değerlendirildiğinde; siyaseti bir meslek olarak benimseyen bireylerin sayısının artması, bu aktörlerin siyasal alanda daha uzun süre etkinlik göstermeleri ve mevcut siyasal yapıları kendi kariyer hedeflerine uygun biçimde dönüştürme yetenekleriyle karakterize edilen çok katmanlı bir süreçtir. Bu çerçevede siyasal profesyonelleşme, dört karşılıklı ilişkili düzeyinde gözlemlenir: Bireysel siyasetçiler, siyasal oluşumlar, siyasal kurumlar ve siyasal sistem. Bireysel düzeyde siyasetçinin, bu alanı meslek olarak seçmesi ve mesleğe özgü etik, normlara göre yeniden sosyalleşmesi gerekir. Bu yönüyle siyasal profesyonelleşme, belli tarihsel koşullar altında gelişen özgün bir meslekleşme süreci olarak değerlendirilir. Siyasal oluşumlar düzeyinde, partiler gibi yapılar profesyonel siyasetçileri destekleyecek şekilde örgütlenir ve bu aktarılır. Kurumsal düzeyde, siyasal makamlar ve kurumlar zamanla profesyonellik ilkelerine göre işleyiş kazanır. Sistem düzeyinde, kariyer yolları, pozisyon sayısı, erişim olanakları ve parti finansman mekanizmaları gibi unsurlar profesyonelleşmeyi belirler.

Squire (2007, ss. 211-214), yasama alanındaki profesyonelleşmeyi; nitelikli yardımcı personelin bulunması, sürekli yasama oturumlarının yapılması ve milletvekillerine mesleki faaliyetlerini sürdürebilecek ölçüde maaş verilmesi gibi ölçütlerle tanımlar. Milletvekillerine sağlanan maddi olanakların artması, yasama görevine devam etme isteğini artırır ve bu durum, siyasal profesyonelliğin kariyerizm odaklı bir yapıya dönüşebileceğini gösterir (King, 1981). Yükselen maaşlar ise yasa koyucuların temel motivasyonunu artırarak yasama faaliyetlerine daha fazla odaklanmalarına olanak tanır.

Türkiye kapsamında siyasal profesyonelleşme ve parti değiştirme ilişkisi düşünüldüğünde tarihsel ve yapısal unsurlar nedeniyle daha karmaşık bir tablo

karşımıza çıkar. Türkiye’de siyasal partilerin ideolojik olarak yüksek tutarlılık gösteren kurumsallaşma düzeyi örgütsel yapılardan ziyade patronaj ilişkilerine dayalı, lider ve elit kadroların hakimiyetinde hiyerarşik bir görünüm arz eder (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2007; Özbudun, 2011). Bu durum milletvekillerinin siyasal kariyerlerini liderle kurdukları ilişki bağlamında şekillendirme ve kariyer devamlılığı için stratejik hesap yapma zorunluluğunu karşımıza çıkarabilir.

Türkiye’de 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan kuvvetler ayrılığına dayalı başkanlık tipi Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle birlikte yürütmenin bağımsız bir güç olarak varlığı ve yasamanın hükümeti düşürme yetkisinin ve sorumluluğunun olmaması milletvekillerinin yasama süreçlerindeki etkisini sınırlamıştır. Linz (1990) yürütmenin yani başkanın güçlenmesi ve yasama ile olan yapısal ilişkiyi göz önüne alarak, bu durumda yasama aktörlerinin davranışlarını kişisel siyasi bekaları için yerel ve parçalı çıkarları önceleyecekleri stratejik bir hamle olarak şekillendirebileceğini işaret eder. Bu noktada Keyman ve Gümüştü (2014) ise Türkiye’de yürütmenin güçlenmesinin, hem iktidar hem muhalefet kanadında milletvekillerini daha etkisiz ve lidere bağımlı bir hale getirdiğini ve stratejik alanlarını daralttığını ifade eder. Buradan milletvekillerinin bazı yönelimlerinin yalnızca bireysel stratejiler değil yapısal koşullar tarafından da şekillendiği görülebilir ve parti değiştirmek de bu yapısal koşulların getirdiği bir hamle olabilir.

Parti Değişirmek Bir Kaçış mı Yoksa Varış mı?

Bir milletvekili kendine kattığı faydalar maliyetlerden fazla olduğu sürece partisinde kalmayı sürdürecektir. Partisinin benimsediği pozisyonu, statüko ya da başka bir partinin önerisi gibi alternatiflerden daha uygun bulunduğu durumda, parti çizgisinde memnuniyetle kalacaktır. Bununla birlikte, belirli bir konuda partisinin tutumunu alternatifine kıyasla daha az tercih etse dahi, parti çizgisinden sapmanın yaratacağı maliyetin, parti değiştirmekten elde edeceği faydaya en az eşit olacağını öngördüğü sürece, partisile aynı yönde kalacaktır. Ancak mevcut partisinde yeniden seçilme olasılığı konusunda endişe duyan bir milletvekili kendisine daha yüksek seçim kazanma olasılığı sunan başka bir partiye geçiş yapmayı rasyonel bir strateji olarak değerlendirebilir (Heller & Mershon, 2008, ss. 913-914).

Seçim kazanamama ve siyasi söylemi hayata geçirememeye riskinin ortaya çıkması durumunda partilerden kopuşlar başlar (O’Brien & Shomer, 2013, s. 131). Buna göre milletvekilleri kariyer fırsatlarını en üst düzeye çıkarmak için parti değiştirirler. Partiler ise yeni üyelerini kabul etmeleri durumunda iki büyük fayda sağlayabilirler. İlk başta ortalama olarak partinin büyümesi daha fazla nüfuz ve kabine pozisyonuna denk düşecektir. Diğeri ise parti değiştirenler, özellikle popüler politikacılar, yeni partileri için seçmen desteğini de beraberinde getirebilirler (Desposato, 2006, s. 64).

Klein (2016b) ise aday merkezli seçim sistemlerinde kişisel oyları geliştirmeye yönelik daha büyük teşviklerin, politikacıların yeniden seçilmeleri için yerel destekçilere daha fazla, parti etiketine daha az güvenmelerine neden olacağını ve bu durumun parti merkezli sistemlere kıyasla daha fazla parti geçişine neden olacağını iddia eder.

Erten (1996), milletvekillerinin parti değiştirme eğilimlerini hem bireysel hem de yapısal faktörler çerçevesinde ele alır. Bireysel düzeyde bu eğilimler; siyasal görüşlerde yaşanan değişim, parti içi uyumsuzluklar, kişisel çıkar beklentileri ya da bakanlık gibi pozisyonlara ulaşma arzusu, yeniden seçilme kaygısı, seçim bölgesine daha etkili hizmet sunma amacı ve vekilin yerel siyasi ağırlığı gibi altı temel nedene dayanır. Öte yandan, yapısal nedenler arasında; parti yapılarının merkezizetçi ve katı oluşu nedeniyle fikir alışverişine kapalı bir ortam yaratması, siyasal partilerin kapatılması veya hükümet kurma süreçlerinde yaşanan tıkanıklıklar gibi durumlar öne çıkar. Bu tür koşullar, milletvekillerini daha güçlü ve iktidara yakın partilere yönelme konusunda teşvik edebilir ve böylece parti değiştirme sürecini hızlandırabilir.

Parti değiştirme davranışı, siyasal sistemde çeşitli sonuçlar doğurabilir. Altınbaş Umut'un belirttiği gibi ilgili partinin seçim bölgesinde gücünün zayıflaması, parti imajının zarar görmesi, yeni siyasal partilerin ortaya çıkması ve bazı partilerin seçimlere katılabilme yeterliliğine ulaşması gibi etkiler bunlardandır (2023, ss. 68–80). Vekiller bu kararlarını genellikle seçilme şanslarını artırma, ideolojik yakınlık sağlama ya da iktidar partisine katılarak karar alma süreçlerinde daha etkili olma gibi gerekçelere dayandırır. Bununla birlikte, Türkiye’de kimi durumlarda yeni bir siyasal yapı oluşturmak amacıyla partilerden kopuşlar yaşandığı da görülür. Siyasal Partiler Kanunu’na göre, milletvekillerinin parti değiştirmesini engelleyen bir düzenleme mevcut değildir. 1982 Anayasası’nın 84. maddesinde getirilen sınırlayıcı hüküm de 1995 yılında kaldırılmıştır (23/7/1995- 4121/9 md.). Günümüzde milletvekili istifaları ve geçişleri, partilerin kendi tüzükleri doğrultusunda şekillenir ve yasal düzeyde bu hareketliliği sınırlayan belirgin bir engel bulunmaz.

1983 sonrası TBMM’de gözlemlenen partiler arası geçişleri “rutin” (ideolojik ya da kişisel çıkarlarla yapılan değişiklikler) ve “rutin dışı” (askeri darbeyle partilerin lağvedilmesi, Anayasa Mahkemesi’nin çeşitli nedenlerle partileri kapatması ve parti birleşmeleri) olmak üzere iki kategori altında inceleyen Turan ve arkadaşları (2005), rutin dışı geçişlerin özellikle sıra dışı durumlarda ortaya çıktığını ancak Türkiye’de partiler arası geçişlerin sıradan ve alışıldık bir nitelik kazanmış olduğuna işaret eder. Ona göre bu tür geçişler zaman zaman hükümet istikrarını zedeleyici sonuçlar doğursa da askeri rejimden sivil yönetime geçiş sürecini yumuşatan mekanizma işlevi de görmüş ve siyasal sistemin değişen koşullara daha kolay uyum sağlamasına katkı sunmuştur.

Türkiye’de parti değiştirmeye olumsuz bakışın temelinde parti değiştirmenin bir tür siyasi etik yoksunluğu ve kişisel çıkarıcılık olduğuna yönelik yaygın bir kanaat mevcuttur. Kamuoyunda parti değiştirme, seçmenlere verilen sözün tutulmaması olarak etiketlenir. Öte yandan parti geçişleri bireysel bir karar olmanın ötesinde genellikle siyasi istikrarla da ilişkilidir. Zaten parti değiştirmenin olumsuzlanmasının arkasında genellikle istikrarsızlık dönemlerinde daha sık yaşanması bulunmaktadır. Turan (2015, ss. 5-9), 2000’li yıllarla birlikte bu tür geçişlerde dikkat çekici bir azalma gözlendiğini belirtir. Ona göre özellikle 2002 seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti) elde ettiği başarı, siyasal düzlemde hem yeni bir kutuplaşma sürecine hem de bir istikrar dönemine işaret etmiştir. AK Parti’nin tek başına hükümet kurmaya fazlasıyla yetecek bir sandalye sayısına ulaşması, parti değiştirmeyi teşvik eden ortamın oluşmasını da engelleyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, parlamentodaki bu tür hareketlilikler, siyasal ortamın dinamiklerine bağlı olarak dönemsel dalgalanmalar göstermeye devam etmiştir

Milletvekillerinin parti değiştirmesi kamuoyunda sıklıkla olumsuz karşılanırsa da zaman zaman rasyonel bir tercih olarak da değerlendirilmektedir (Heller ve Mershon, 2005; 2008). Aşağıdaki incelemede de parti değiştirme olgusunun bu rasyonel yönüne odaklanılmıştır. Parti değiştirme olgusunun siyasi etik, görüş ve örgütlenme ile çok önemli ilişkileri olsa da bu incelemede bu boyutlar değil siyasal profesyonelleşme açısından etkisi incelenmiştir. Bu yönüyle parti değiştirme olgusu değerden bağımsız nötr bir olgu olarak incelenmiştir.

Parti Değişirme Olgusunu Siyasette Profesyonelleşmeyle Birlikte Yorumlamak

Politikacılar kendi kişisel hedef ve arzularına ulaşmaya çalışırlar. Bu uğurdaki davranışları da siyasi hırsları tarafından motive edilir. Yapılacak parti değişikliği milletvekillerine durumlarını iyileştirme imkanı sunabilir ve böylece parti değiştirme politikacıların hedeflerine ulaşmak için kullandıkları bir araç olabilir. Nitekim bir milletvekilinin kendisini kabul etmeyecek bir partiye geçmeyeceği açıktır (Heller & Mershon, 2009, s. 31). Parti düzeyinde parti değiştirmeye ilişkin şimdiye kadar oluşturulmuş en kapsamlı ülkeler arası veri setini kullanan O’Brien ve Shomer (2013) de yaygın kanaatin aksine, parti değiştirmenin daha önce iddia edilenden çok daha sık gerçekleştiğini de bizlere gösterir.

Türkiye’de milletvekillerinin parti değiştirme eğilimi hem siyasal partiler hem de genel siyasal yapı üzerinde kayda değer etkiler üretmiştir. Bu tür geçişler bazı durumlarda sistemdeki darboğazların aşılmasına katkı sunarken, bazı dönemlerde ise meclis aritmetiğini kökten değiştirerek hükümetlerin düşmesine ya da yeni

koalisyonların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Duran & Aksu, 2015). Esasında Heller ve Mershon'ın (2005, s. 536) bulguladığı gibi parti değiştirmek, hırslı politikacıların yüksek belirsizlik altında faaliyet gösterdiği durumlarda daha sık karşımıza çıkar. Türkiye'nin siyasal ikliminde de sıklıkla belirsizlik söz konusudur.

Parti değiştirme kararında iki yön mevcuttur. Parti içindeki koşullara tepki bunlardan biridir ve yeniden seçilme şansının azalması ve parti içinde kariyer sürdürme fırsatlarının yetersiz olması burada ana etkenlerdir. Diğer yön ise geçiş yapılacak partiyi cazip kılan fırsatlardır (Heller & Mershon, 2009, ss. 178-179). Her iki yöne de baktığımızda milletvekillerinin Meclis'te daha uzun süre bulunmayı ve politika süreçlerinde aktif olmayı amaçladığı açıktır.

Gelinen noktada milletvekillerinin siyasi makam elde etmek ve yeniden seçilmek için çabaladığını biliyoruz. Ancak Klein (2016a) bu hedeflerin nasıl önceliklendirildiğine dair de bir bakış sunar. Araçsal bir hedef olarak yeniden seçilme motivasyonu milletvekillerinin davranışlarını yönlendirir. Klein, makam hedeflerinden kaynaklanan geçiş ile yeniden seçilme hedeflerinden kaynaklanan geçiş arasında ayırım yaparak, makam odaklı parti değiştirmenin ancak politikacıların yeniden seçilme ihtimallerini tehlikeye atmadığı sürece gerçekleşebileceğini ifade eder. Yani bir anlamda yasama kariyerini sonlandıracak herhangi bir tercih rasyonel görülmez.

Riddell (1995, s. 267) siyasette kariyer yapmak için iki esas motivasyon kaynağına işaret eder: İlki siyaset sayesinde geçimini sağlama beklentisi, diğeri ise adanmışlık ve hırstır. Politikacının yaşam fırsatlarının artması, daha fazla insanın tam zamanlı siyasetçi olmak için çabalaması anlamına gelir. Önceden sadece ekonomik refahı olanlar tam zamanlı politikacı olabilirken, günümüzde bu avantajlara ulaşmak için siyaset yapmak söz konusudur. Bu bağlamda, seçimle gelinen kamu görevlerinde üst konumlarda yer alan kişilerin genellikle maddi gücü yerinde olan, zaman ayırabilecek, özel mesleklerine geri dönebilecek ve güçlü iletişim becerilerine sahip kişilerden oluştuğu, dolayısıyla siyasete girişin büyük ölçüde mali, mesleki ve partisel faktörlerce belirlendiği belirtilmektedir (Eulau & Koff, 1962).

Weber'in (1946 [1919]) "siyaset için yaşamak" ve "siyaset sayesinde yaşamak" şeklindeki ayrımı burada parti değiştirmeyi anlamak için de temel bir çerçeve sunar. Bu ikili ayırım, siyasal faaliyetle ekonomik çıkar arasındaki ilişkiye odaklanır. Birincisinde siyasetçiler ilkesel bağlılıkla hareket ederken, ikincisinde maddi kazanç motivasyonu öne çıkar. Bu çerçevede, "siyaset için yaşayan" bir milletvekili, mensubu olduğu partinin ideolojik yöneliminden sapması, parti içi demokratik mekanizmaların zayıflaması ya da kurucu ilkelerin ihlal edilmesi gibi durumlarda, kendi ilkesel tutarlılığını korumak amacıyla parti değiştirmeyi tercih edebilir. Buna karşılık, "siyaset sayesinde yaşayan" bir milletvekili için parti değiştirme, daha çok kişisel kariyerini sürdürme, yeniden

seçilme ihtimalini artırma ya da parlamentodaki varlığını koruma yönünde rasyonel ve pragmatik bir tercih olarak ortaya çıkabilir. Özellikle kamuoyundaki destek kaybı ya da seçim barajını aşamama gibi riskler, bu tür aktörleri daha güçlü ya da avantajlı konumdaki partilere yönelmeye itebilir.

Weber sonrasında yapılan çalışmalar, onun döneminde öngördüklerinden ayrışan noktaları da vurgulamış ve siyasal profesyonelleşmeye ilişkin farklı perspektifler geliştirmiştir. Mancini’nin (1999) ifadesiyle yeni siyasal profesyoneller, “uzman bilgiyle donanmış teknisyenler” olarak tanımlanmıştır. Burada bürokratlarla siyasal profesyoneller arasındaki ayırım belirgin bir önem taşır. Dolayısıyla siyasal profesyonellik, Weber’in ortaya koyduğu tasarımdan farklı bir biçimde karşımıza çıkar. Weber, siyasal profesyonelleri ekonomik kaynakların dayanağı olan parti ve yetkinlik alanlarını işaret eden siyaset üzerinden tanımlamışken, günümüzdeki siyasal profesyonellik bundan ayrılır. Modern siyasal profesyoneller yalnızca partiler için faaliyet göstermemekte; uzmanlıklarını kurumsal iletişimden ticari reklamcılığa kadar pek çok farklı alanda kullanabilirler. Weber’in yaklaşımıyla yeni durum arasındaki bir diğer fark ise siyasal aktör ile lider ve parti arasındaki ilişkilere dairdir. Weberci modelde siyasal profesyonel, lidere ve partiye koşulsuz bir bağlılık göstermekte ve sadakat ile hürmetten motivasyon sağlamaktaydı. Oysa günümüzdeki siyasal profesyoneller, belirli bir lider ya da partiyle organik bağ kurmadan, sahip oldukları yetenekler doğrultusunda konum değiştirebilirler. Tıpkı diğer modern meslek üyeleri¹ gibi, teknik bilgilerini bu bilgiye ihtiyaç duyan ve karşılığını ödeyebilecek her aktöre sunmakta ve böylece yeni iş gücü piyasasının bir parçası haline gelmektedirler (Mancini, 1999, ss. 233-234). Bu çerçevede yeni siyasal profesyonellerin, kariyerleri açısından yeteneklerine dayanarak parti değiştirmeleri rasyonel görünmektedir.

Bonnet ve Orain (2010) profesyonel meslek gruplarında iş hareketliliğinin kariyer gelişimini desteklediğini ortaya koyar. Milletvekilleri diğer profesyonel çalışanlarla benzer olarak kariyerlerinde ilerleme ve mesleklerinde devam etme arzusuna sahiptirler. Dolayısıyla diğer profesyoneller gibi profesyonel politikacılar da daha uzun bir siyasi kariyer elde etmek için parti değiştirebilmektedirler. Fakat politikacıların kariyer ilerlemeleri ancak belirli bir dereceye kadar kendileri tarafından belirlenmektedir. Öte yandan bu süreçte partinin karar ve tercihleri de belirleyicidir (Donohue, 2016, s. 22). Black’e göre; siyasi kariyerde her adım kişinin diğer adımlara dair değerlendirmesini etkiler ve siyasetçinin yatırımı arttıkça siyasi alternatiflere ilişkin değerlendirmesi daha olumlu hale gelir (1972, s. 159).

1 Türkiye’de çalışma hayatında meslekler ve profesyonelleşme kapsamında kapsamlı analizler için bkz. Sunar (2015, 2020).

Son kırk yılda siyasal yaşamda profesyonelleşmenin artmasıyla birlikte milletvekillerinin siyasal karakterlerinde belirgin bir dönüşüm gözlemlenir. Yeni kuşak milletvekilleri üç kategoriye ayrılabilir: Yaşam boyu politikacılar; siyaset dışında bağımsız ve düzenli bir mesleği bulunanlar; siyaset yapma arzusu hayatlarında baskın olan fakat geçimlerini sağlamak için başka işlerde çalışmak zorunda kalan ara grup (Riddell, 1995, ss. 186–189). Nitekim Costa ve Kerrouche de (2009, s. 329) milletvekillerinin görev anlayışı ve kariyer tipolojisine bağlı olarak, eski mesleklerini sürdürürken aynı zamanda parlamentoda görev yapmaları gibi ara formlardan söz eder. Öte yandan yasama çalışmalarının giderek yoğunlaşması, siyasetin hayatın neredeyse tamamını kapsayan bir uğraş haline gelmesine yol açtığından bu tür ara formlara günümüzde nadiren rastlanır.

Siyasette yükselme isteği, bireylerin siyasete yönelik genel bağlılık düzeyiyle, riskleri üstlenme konusundaki istekliliğiyle, kariyerini sürdürmenin bedelini ödemeye hazır oluşuyla ve siyasal amaçlarıyla uyumlu norm ve değerleri ne derecede içselleştirmesiyle yakından bağlantılıdır. Siyasi kariyer üzerine alınacak kararlar, esasen bireyin siyasal hırslarının yoğunluğuna dayanır. Bu noktada hırslın bulunup bulunmaması, siyasetçinin geçmişiyile geleceği arasında; başlangıçta sahip olduğu siyasal değerlerle profesyonel siyasetçiliğin gerektirdiği değerler arasında kritik bir belirleyici rol üstlenir (Black, 1972). Adaylık süreci, sağlanan maaşın miktarı, ek sosyal haklar, görev yükü ve emeklilik imkanı gibi unsurlar, siyasetin bir kariyer olarak tercih edilmesinde etkili faktörler arasında yer alır (MacKenzie, 2015, s. 507). Jun'un (2003, s. 178) da vurguladığı üzere, bir milletvekilinin kariyer gelişiminde farklı dönemlerde farklı roller üstlenmesi mümkündür; kariyer hedefleri ile ulaşmak istediği konular değiştiğinde, üstlendiği roller de buna paralel biçimde dönüşür.

Parti sisteminin düşük kurumsallaşma düzeyi ile örgütsel sürekliliğin azalması, parti sadakatinin zayıflaması ve siyasal aktörlerin bireysel kariyer stratejilerinin ön plana çıkması arasında ilişki kurulur. Parti hareketliliğinin çok fazla olması partilerin kurumsallaşmasını zedeleyen unsurlar arasında gösterilir (Mainwaring & Scully, 1995; Panebianco, 1988). Partiler arası geçişlerin fazla görüldüğü Türkiye'de de bu durum zayıf parti kurumsallaşması ve lider merkezli siyaset ile ilişkilendirilir (Özbudun, 2011).

Parti değiştirme davranışı siyasal profesyonelleşmeyi kurumsal sadakat üzerinden tanımlandığında genellikle profesyonelleşmenin aşınması olarak değerlendirilir. Ancak siyaseti meslek haline getirme ve mecliste uzun süre bulunma zemininde olguya yaklaştığımızda farklı bir anlam karşımıza çıkar. Özellikle zayıf kurumsallaşma söz konusu olduğunda parti etiketi bağlayıcılık konusunda zayıf kaldığında parti değiştirme siyasal profesyonelleşmeyi sekteye uğratan değil, aksine onu mümkün

kılan rasyonel bir eylem olabilir. Burada siyasal profesyonelleşme kurumsal değil bireysel uyum ve stratejik esneklik ile inşa edilir.

Görüldüğü üzere parti değiştirmenin yorumlanması birçok parametreye bağlı olsa da siyasal kariyerini devam ettirme arzusu karşımıza çıkan esas etkindir. Siyasal profesyonelleşme daha önce değinildiği üzere Meclis’te uzun süre bulunmayla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla bir milletvekilinin siyasal kariyerini devam ettirmek için becerileri ve imkanlarına göre parti değiştirmesi rasyonel bir tercih olarak görülebilir. Ancak yukarıda belirtildiği gibi bunun bireysel yönelimleri aşan bir tarafı da bulunmaktadır. Bu da aşağıda inceleneceği üzere partilerin kurumsallaşmasıyla alakalıdır.

Partilerin Kurumsallaşması ve Siyasal Profesyonelleşme

Partilerin kurumsallaşması, milletvekillerinin dahil olduğu partinin cazibesini ve parti değiştirmenin maliyetini nasıl gördüğünü şekillendirir (Heller & Mershon, 2009, s. 32). Kurumsallaşma düzeyi parti değiştirmeyi analiz etmek açısından önemlidir. Parti değiştirme genellikle zayıf kurumsallaşmış bir parti sisteminin belirtisi olarak görülür (Klein, 2019). Kreuzer & Pettai (2009, ss. 268-270) az kurumsallaşmış, kurumsallaşmış ve aşırı kurumsallaşmış parti sistemleri arasında ayırım yapar. Aşırı kurumsallaşmış parti sistemleri istikrarlı odayaşmacı demokrasilerden, 1960-1980’lerin Japonya’sı veya 1920-2000’lerin Meksika’sı gibi tek partili baskın rejimlere ve hatta totaliter Sovyet benzeri rejimlere kadar uzanmaktadır. Bu tür parti sistemlerinin ortak özelliği yeni partiler için giriş engellerinin yüksek olması ve genellikle yeni parti girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasıdır. Kurumsallaşmış parti sistemlerinde seçim rekabeti, net politika alternatifleri sunan istikrarlı partiler tarafından iyi yapılandırılmıştır ve seçimler, hükümette düzenli bir değişim yaratmak için yeterince çekişmelidir. Kurumsallaşmış partiler profesyonelleşmiş seçim makinelerine, kitle düzeyinde sofistike parti üyelerine, çıkar gruplarıyla kapsamlı bağlantılara ve iyi geliştirilmiş yönetim mekanizmalarına sahiptir. Kurumsallaşmamış parti sistemlerinde ise yeni partiler için giriş engelleri düşüktür. Partilerin örgütsel zayıflığı sık sık görev değişimlerine sebep olmaktadır. Kurumsallaşmamış partilerin hakim olduğu sistemlerde seçim rekabeti daha az yapılandırılmıştır. Bu çerçevede parti kurumsallaşma düzeyinin milletvekillerinin siyasal davranışlarını ve parti değiştirme eylemlerini etkileyeceği anlaşılabilir.

Siyasal profesyonelleşmenin önemli boyutlarından biri, siyasal partilerin kendi iç yapılarında ve işleyiş biçimlerinde geçirdiği dönüşümdür. Bu bağlamda yapılan araştırmalar, partilerin geleneksel, ideolojik temelli kitle örgütlenmeleri modelinden uzaklaşıp daha merkezi, profesyonel yapılara yöneldiğini ortaya koyar. Sartori (1967),

bu yapısal dönüşümü “siyasi mühendislik” kavramı ile açıklamış ve partilerin hem seçim süreçlerinde hem de yönetim mekanizmalarında giderek daha profesyonel stratejiler kullandığını vurgulamıştır. Ona göre, klasik ideolojik kitle partilerinin yerini, profesyonel danışmanlar ve kampanya uzmanlarına dayanan, daha pragmatik ve oy kazanımına odaklanmış parti modelleri almaya başlamıştır; bu da dönüşümün en net göstergelerinden biridir.

Eldersveld (1964), özellikle ABD’deki siyasi partilerin örgütsel yapısını inceleyerek siyasal profesyonelleşmenin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Elde ettiği bulgular, partilerde anket tasarımı, siyasi iletişim ve kampanya organizasyonu gibi teknik alanlarda uzmanlaşmış kadrolara duyulan ihtiyacın belirgin biçimde arttığını gösterir. Bu durum, parti yapılarını daha teknik, uzmanlığa dayalı ve profesyonel işleyiş biçimlerine yöneltmiştir. Benzer şekilde Burns (1963) de Amerikan siyasal partilerinin değişen yapısını ve liderlik biçimlerinin profesyonelleşmesini incelemiştir. Burns, çağdaş siyasal sorunların giderek daha teknik ve idari boyutlar kazanmasının, bu karmaşık meseleleri yönetebilecek donanıma sahip profesyonel siyasetçilere duyulan ihtiyacı artırdığını belirtir. Bu gelişme, siyasetin giderek daha fazla uzmanlık ve teknik bilgi gerektiren bir meslek alanına evrilmesine zemin hazırlamıştır.

Panebianco (1988), modern siyasi partilerin giderek profesyonel kadrolar ve merkezîyetçi örgütlenme modelleri etrafında şekillendiğini ileri sürer. Ona göre modern siyasi partiler, artık geleneksel kitle temelli mobilizasyon yöntemlerinden uzaklaşarak “seçim profesyoneli” karakteriyle, medya destekli kampanyalar ve uzman yönetici kadrolar aracılığıyla seçmen desteği arar haldedir. Bu süreçte parti içi karar alma yetkisi çoğu zaman parti tabanının katılımı pahasına, dar bir profesyonel elit grubunda toplanır.

Bazı Batı demokrasilerinde siyasi partilerin profesyonelleşme süreçlerine ve bu partilerin korporatist yapılara nasıl entegre olduklarına baktığımızda; partilerin giderek daha bürokratik ve teknokratik bir karakter kazanarak yalnızca seçim odaklı yapılar olmaktan çıkıp, işçi sendikaları ve iş çevreleri gibi kurumsal aktörlerle koordinasyon halinde hareket eden profesyonel elitler tarafından yönlendirildiğini görebiliriz (Schmitter, 1974). Bu dönüşüm bize, siyasi partilerin yalnızca örgütsel yapılarında değil, aynı zamanda temsil biçimlerinde ve siyasal rol anlayışlarında da köklü değişimlerin yaşandığını gösterir.

Katz ve Mair (1995), çağdaş siyasi partilerin halk desteğinden çok devlet kaynaklarına dayalı biçimde faaliyet göstermeye başladığını öne sürerek “kartel parti” kavramını geliştirmiştir. Bu dönüşüm, parti üyeliğinde düşüş ve seçmenle parti arasındaki ilişkinin zayıflamasına neden olmaktadır. Benzer şekilde Dalton ve Wattenberg (2002), gelişmiş demokrasilerdeki partilerin giderek daha profesyonel

yapılara büründüğünü ve geleneksel kitle örgütlenmelerinden uzaklaştığını belirtmiştir. Bu yapısal değişimin demokratik katılım açısından sorunlu olabileceğini vurgulayan araştırmacılar, özellikle seçmen katılımının azalması ve parti sadakatinin zayıflaması gibi etkilerin altını çizmiştir.

Genel olarak yapılan çalışmalara bakıldığında, siyasi partilerin kurumsallaşması yalnızca yapısal veya örgütsel bir değişimle sınırlı kalmamaktadır. Bu dönüşüm, aynı zamanda demokratik temsilin niteliği ve siyasal sistemin meşruiyeti açısından da önemli sonuçlar doğurabilecek bir süreci işaret eder. Parti kurumsallaşması çok boyutlu bir olgu olarak ele alınmalı ve yalnızca organizasyonel güçlenme değil, temsilin niteliği açısından da dikkatle değerlendirilmelidir.

Türkiye bağlamında 1983-2015 seçim verileriyle milletvekillerinin parti değiştirme davranışlarını inceleyen Öztürk Göktuna ve Zayım (2019) çalışmalarında, milletvekillerinin parti değiştirme eğilimlerinin partilerin siyasi konumlarıyla anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülür. Bulgulara göre, siyasi yelpazede sola daha yakın konumlanan partilerde, milletvekillerinin parti değiştirme olasılığı daha yüksektir. Çalışmaya göre bu eğilim, sol partilerdeki ideolojik çeşitlilik ve fraksiyonel yapıların görece daha belirgin olmasıyla ilişkilendirilebilir. Dikkat çeken bir diğer bulgusu ise, büyük partilerin sunduğu geniş fırsat alanlarıdır. Bu partiler, daha fazla kabine pozisyonları, karar alma süreçlerine katılım ve politik etkide bulunma gibi olanaklarla milletvekilleri açısından daha cazip hale gelmekte ve böylece parti değiştirme davranışını azaltıcı bir unsur olarak işlev görebilmektedir.

Heller ve Mershon (2008) İtalya örneği üzerinden Avrupa’daki siyasi partileri, özellikle ABD’deki daha gevşek yapılı partilerle karşılaştırarak Avrupa partilerinin daha bütüncül ve uyumlu bir örgütlenme sergilediğini ileri sürer. Araştırmada öne çıkan temel bulgulardan biri, parti disiplini ile milletvekillerinin parti değiştirmesi arasındaki ilişkiye dairdir. Disiplin seviyesi yüksek olan partilerde, milletvekillerinin partilerinin kolektif duruşuyla kişisel değerleri arasında yaşadıkları uyumsuzlukların parti değiştirme olasılığını artırdığı gözlemlenmiştir.

Parti değiştirme olgusunun siyasal kurumsallaşma üzerindeki etkilerine dair önemli bulgular mevcuttur. McMenamin ve Gwiazda (2011), milletvekilleri arasında parti değiştirme davranışının yaygınlaşmasının yasama organındaki partilerin kurumsallaşmasını zayıflatan bir etki yarattığını ifade eder. Yazarlar, bu hareketliliğin temelinde kısa vadeli siyasi çıkarlar ya da yalnızca kutuplaşmış siyasal atmosferin değil, milletvekillerinin uzun vadeli siyasi kariyerlerini sürdürebilme arzusu olduğunu öne sürer. Buna göre, vekillerin meclisteki konumlarını koruyabilmek için daha güçlü veya geleceği daha parlak görülen partilere yönelmeleri, siyasi davranışlarını şekillendiren temel faktörlerden biridir.

Araştırma Yöntemi

Nicel araştırma, değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyma ya da genel eğilimleri betimleme yoluyla araştırma problemini anlamaya yönelik sistematik bir bakış kazandırır. Bu yöntem, geniş katılımcı gruplarından sayısal veriler toplayarak istatistiksel analizler aracılığıyla eğilimleri değerlendirmeyi, gruplar arasında karşılaştırmalar yapmayı ve değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlar (Creswell, 2020, s. 16). Bu çalışmada da nicel araştırma yaklaşımı benimsenerek elde edilen verilere dayalı ileri istatistiksel analizler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri seti TBMM'nin sitesinde yer alan (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2010) ve milletvekillerinin profil sayfalarından (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2024) hareketle oluşturulmuştur. Burada yer alan milletvekili öz geçmişleri kodlanarak veri setine dönüştürülmüştür. Nitekim Ting (2016) milletvekillerinin biyografik bilgilerini içeren bir kaynak arandığında parlamentonun yayınladığı milletvekili profillerinin en detaylı ve güvenli kaynak olduğunu söyler.

Veri seti TBMM'nin 19. Yasama Döneminden 28. Yasama Dönemine kadar, yani 1980 sonrası dönemde 6360 kez seçilen 3702 kişiyi kapsamaktadır. Bu anlamda tüm evrene ulaşılmış ve analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında, söz konusu dönemde görev yapmış her bir milletvekilinin seçildiği ve görev yaptıkları partiler incelenmiş ve bu doğrultuda parti değiştirme durumları belirlenmiştir. 1980 sonrasında milletvekili olanlardan 1980 öncesinde vekillik yapanların, bu dönemdeki parti değiştirmeleri de analize dahil edilmiştir. Parti değiştirenler veri setinde kodlandıktan sonra parti değiştiren milletvekillerinin görev yaptıkları toplam yasama dönemi sayısı ve görev süresi hesaplanmıştır. Uzun süre mecliste kalmak siyasal profesyonelleşmeye işaret eden önemli bir gösterge olarak kabul edildiği için (MacKenzie, 2015; Bundi ve diğerleri, 2017; Kountouri, 2018; Saalfeld, 1997) üç ve daha fazla kez Meclis'e seçilmiş olmak, bu çalışmada siyasal profesyonelleşmenin eşiği olarak kabul edilmiş ve bu çerçevede çeşitli istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir.

Siyasi yasakları aşmak, seçim sisteminin gereklilikleri ve baraj uygulamaları dolayısıyla Türkiye'de partiler arasında zaman zaman seçim ittifakları yapılabilmekte ve farklı partiler bir partinin listesi altında seçime girebilmektedir. Bu durumda genellikle seçimden hemen sonra bu milletvekilleri kendi partisine dönmektedir. Bu şekilde yaşanan parti değiştirme vakaları bu çalışmada veri setinden dışlanmış ve analize dahil edilmemiştir. Ele aldığımız dönem içerisinde yaşanan toplam parti değiştirme sayısı içinde bu şekilde seçim ittifakı dolayısıyla parti değiştirme vakalarının oranı %17,7'dir.

İncelemede ilk olarak; parti değiştirme ile milletvekillerinin Meclis’te görev yaptıkları dönem sayısı üzerine analiz yapılarak, parti değiştirmeden ve parti değiştirerek Meclis’te uzun dönem görev yapanların dağılım ve oranları saptanmıştır. Daha sonra; milletvekilliğinde geçirilen süre ile milletvekillerinin seçildiği farklı parti sayısı arasındaki ilişki ve değişkenler arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ve devamında uygulanan post hoc analizleri ile incelenmiştir. En son; parti değiştirme eğilimi lojistik regresyon modelleri ile milletvekillerinin parti değiştirme eğilimini etkileyen faktörler üç farklı modelle analiz edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma: Parlamenter Kariyeri Sürdürmeye Yönelik Rasyonel Bir Hamle

Milletvekillerinin parti değiştirmesinin başlıca nedenlerinden biri, profesyonel siyasi kariyerlerini sürdürme arzusudur. Kendi partisinde çeşitli sorunlar yaşaması, parti içi ihtilaflar, sonraki seçimde yeniden aday gösterilmeme ihtimali ya da aday olduğunda seçilme ihtimalinin daha yüksek olacağı partilerin olması, yeni siyasi oluşumların ortaya çıkması gibi etkenler siyasetçilerin farklı bir partiye geçmesine neden olabilir. Öte yandan bazı partiler, belirli alanlarda güç kazanmak amacıyla diğer partilerden milletvekili transfer edebilir. Bu bağlamda, parti değiştirme ile milletvekillerinin profesyonelleşmesi arasında güçlü bir ilişki olduğu düşünülebilir.

Siyasi kariyer denildiğinde öncelikli olarak partilerde geçirilen süre ve bu süreçte elde edilen siyasal konumlar akla gelir. Bu nedenle, siyasette profesyonelleşmenin partiler temelinde ele alınması büyük önem taşır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki koltuk dağılımı, seçimler arası dönemde milletvekillerinin parti değiştirmeleri, bağımsız hale gelmeleri ya da bağımsız iken herhangi bir partiye katılmaları gibi dinamiklerle değişkenlik gösterebilir. Ayrıca, milletvekillerinin seçildikleri partiden ayrılarak yeni bir siyasi parti veya oluşum kurmaları da sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Milletvekilleri yeniden seçilme ihtimallerini artırmak için bireysel olarak parti değiştirebildikleri gibi, ideolojik sebeplerde de bu geçişi yapabilir ve daha yakın buldukları bir partiye grup halinde de geçebilir.

Türkiye üzerine yapılan araştırmalar parti değiştirme olgusunu siyasette profesyonelleşme bağlamında değerlendirmemiş olsa da (Altınbaş, 2023; Duran & Aksu, 2015; Erten, 1996; Kemahlıoğlu & Sayarı, 2017; Mocan & Altındağ, 2024; Turan, 1985; Turan, 2015) bazı çalışmaların bulgularına ayrıca parantez açmak gerekir. Turan (1985) Türkiye için öncü denilebilecek bir araştırmada parti değiştirmenin parlamentoda daha uzun süre kalma olasılığını yükselttiğini ve yasama kariyerini geliştirmeye yardımcı olduğunu bulgulamıştır.

Turan ve arkadaşları (2005), milletvekillerinin başka partilere geçişini önlemek amacıyla partilerin kendi iç uyumlarını korumaları ve seçmen sadakatini sağlamaları gerektiğini belirtir. Zira seçmen desteğinde yaşanacak küçük bir azalma dahi, TBMM'deki sandalye sayısının düşmesine yol açabileceği gibi, bazı durumlarda partinin ulusal seçim barajının altına inmesine de neden olabilir. Ancak, Mocan ve Altındağ'ın (2024) bulguları bu görüşe istatistiksel verilerle adeta karşı çıkar. Türkiye'de 1991 ile 2011 yılları arasında gerçekleştirilen beş genel seçimi kapsayan ve 1.500'den fazla milletvekili ile siyasi partilerin aldığı oy oranlarını analiz eden araştırmalarında, Türkiye'deki politikacıların gelecek seçimleri kazanmak amacıyla ileriye yönelik stratejik davranışlar sergiledikleri ortaya konmuştur. Milletvekillerinin kariyer kaygıları ve parlamentodaki uzun süreli görev yapmanın sağladığı avantajları kaybetmek istememeleri de parti değiştirmenin temel gerekçeleri arasında yer almıştır. Çalışmada, parti değiştiren milletvekillerinin bu kararı rastlantısal biçimde değil, medyan seçmene yaklaşma stratejisi doğrultusunda aldıkları tespit edilmiştir. Bu stratejik yaklaşımın, söz konusu milletvekillerinin bir sonraki seçimde yeniden seçilme olasılıklarını artırdığı da araştırma bulguları arasında yer almıştır. Ek olarak, bir partinin aday listesinde, önceki dönemde başka bir partiden milletvekili olarak görev yapmış bir isme yer verilmesi durumunda, o partinin ilgili seçim bölgesinde aldığı oy oranının önceki seçime kıyasla arttığı saptanmıştır. Bu bulgu, hedef partinin seçmenlerinin kendi partilerine katılan siyasetçileri cezalandırmak yerine ödüllendirme eğiliminde olabileceklerini de gösterir. Tüm bu veriler, parti değiştirmenin stratejik biçimde gerçekleştirildiğinde siyasette profesyonelleşme açısından önemli avantajlar sağlayabileceğini ortaya koyar.

Görüldüğü üzere önceki araştırmalarda parti değiştirme ile siyasal profesyonelleşme arasındaki ilişkinin farkına varılsa da bu konu özel olarak ele alınmamıştır. Bu makalede parti değiştirme ile siyasal profesyonelleşme arasındaki ilişki teorik ve ampirik olarak açıklanacaktır. Parti değiştirme ile milletvekillerinin Meclis'te görev yaptıkları dönem sayısı, siyasal profesyonelleşmenin düzeyini analiz etmek açısından önemli bir veri seti sunar. Zira parti değiştirenler ile değiştirmeyenler arasında görev süresi bakımından anlamlı bir fark gözlemlemek mümkündür. Bu farklılık, parti değiştirmenin siyasal profesyonelleşme açısından bir avantaj mı yoksa dezavantaj mı oluşturduğuna ilişkin önemli ipuçları sağlar. Başka bir deyişle, milletvekillerinin kaç dönem Meclis'te yer aldıkları, parti değiştirmenin siyasi kariyerin sürekliliği üzerindeki etkisini ortaya koyan belirleyici bir göstergedir.

Tablo 1

Milletvekillerinin Seçildikleri Parti Sayısı ve Görev Yapılan Dönem Sayısı

Parti Değişirme Durumu	Toplam Seçilen Vekil Sayısı	3 ve Daha Fazla Kez Seçilenlerin Sayısı	3 ve Daha Fazla Kez Seçilme Şansı (%)
Aynı Partiden Seçilenler	3345	450	13,45
Farklı Partilerden Seçilenler	357	270	75,63
Toplam	3702	720	19,45

Not: Yüzdeler, ilgili kategori içerisindeki oranları göstermektedir.

Tablo 1’deki verinin hesaplanmasında öncelikle milletvekillerinin parti değiştirme durumları belirlenerek, seçildikleri farklı parti sayısı elde edilmiştir. Ardından, her bir milletvekilinin görev yaptığı dönem sayısı, seçildikleri parti sayısına göre analiz edilmiştir. Böylece, seçildikleri parti sayısı ve görev yaptıkları dönem sayısına göre milletvekillerinin sayısal dağılımı ve oranları ortaya çıkmıştır. Son aşamada ise, parti değiştirmeksizin üç veya daha fazla dönem Meclis’e giren milletvekillerinin oranı ile parti değiştirerek üç veya daha fazla kez seçilenlerin oranı hesaplanmıştır.

Analize göre; aynı partiden siyasi kariyerini sürdürürken üç ya da daha fazla kez Meclis’e seçilen milletvekili sayısı 450’dir. Buna karşılık, farklı partilerden seçilerek üç ve daha fazla dönem görev yapan milletvekili sayısı ise 270’tir. Ancak bu verilerin değerlendirilmesinde mutlak sayılardan ziyade oranlara odaklanmak daha anlamlıdır. Tek bir partiden görevine devam eden milletvekilleri arasında üç ve daha fazla kez seçilenlerin oranı %13,45 iken, parti değiştirenler arasında bu oran %75,63’tür. Bu durum, parti değiştirmenin siyasi alanda profesyonelleşme açısından önemli bir unsur olabileceğini gösterir. Zira parti değiştirme, milletvekillerinin Meclis’te uzun süre görev yapma olasılığını belirgin biçimde artırmıştır. Burada vekillerin esnek pozisyon olarak seçilme olasılığı yüksek partilere geçmesi ve mevcut partisinde liste dışı kalma ihtimali olan vekillerin başka partilerde aday gösterilerek siyasi kariyerlerini sürdürebilmeyi amaçlaması akla gelen önemli ihtimallerdir.

Tablo 2*Milletvekilliği Süresine Göre Seçildiği Farklı Parti Sayısı Karşılaştırmaları*

Örnek 1 – Örnek 2	Test İstatistiği	Std, Hata	Std, Test İstatistiği	Sig,	Adj, Sig,a
0-1420 gün – 1421-1785 gün	-5,609	24,921	-0,225	,822	1,000
0-1420 gün – 1786-2904 gün	-206,754	25,696	-8,046	,000	,000
0-1420 gün – 2905+ gün	-527,629	25,374	-20,794	,000	,000
1421-1785 gün – 1786-2904 gün	-201,145	25,589	-7,861	,000	,000
1421-1785 gün – 2905+ gün	-522,020	25,266	-20,661	,000	,000
1786-2904 gün – 2905+ gün	-320,875	26,030	-12,327	,000	,000

Not: Her satır, Örnek 1 ve Örnek 2 dağılımlarının aynı olduğu yönündeki sıfır hipotezini test etmektedir. Asimptotik anlamlılıklar çift yönlü testlere dayanmaktadır. Anlamlılık seviyesi $\alpha = .05$ 'tir.

Tablo 3*Milletvekilliği Süresine Göre Seçildiği Farklı Parti Sayısı (Ortalama ve Standart Hata)*

Milletvekilliğinde Geçirilen Süre	Ortalama	Ortalama Std, Hatası
0-1420 gün	1,00	,00
1421-1785 gün	1,00	,00
1786-2904 gün	1,11	,01
2905+ gün	1,35	,02

Tablo 2, milletvekillerinin görev süresine göre, seçtikleri farklı parti sayısındaki değişimi incelemektedir. Bu analiz, milletvekilliği süresi ile kaç farklı partiden seçtikleri arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasına olanak tanır. Elde edilen veriler, söz konusu değişkenler arasında belirgin bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal-Wallis testi ve devamında uygulanan post hoc analizleri ile istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Analize göre, milletvekilleri arasında en düşük “farklı parti sayısı” ortalaması, 0-1420 gün ve 1421-1785 gün arasında görev yapan gruplarda gözlemlenmiştir. Her iki grup da ortalama olarak yalnızca bir partiye bağlı kalmış, bu durum standart

hata değerinin 0.00 olmasıyla da teyit edilmiştir. Bu değer, ilgili gruplardaki tüm milletvekillerinin yalnızca tek bir partiyle ilişkilendirildiğini gösterir. Buna ek olarak, kısa süreli görev yapan milletvekilleri arasında (0–1420 gün ile 1421–1785 gün aralığında görev yapan gruplar) farklı parti sayısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p = 0,822$). Bu iki grup, genellikle Meclis’te bir ya da iki dönem görev yapan ve seçildiği partide kalmaya devam eden, dolayısıyla parlamentonun büyük çoğunluğunu oluşturan ana kesimi temsil eder.

1786–2904 gün arasında görev yapan milletvekilleri için ortalama farklı parti sayısı 1,11 olarak hesaplanmıştır; bu da söz konusu grubun önceki gruplara kıyasla daha fazla parti değişikliği yaptığını gösterir. En öne çıkan bulgu ise, 2905 gün ve üzeri süreyle görev yapan milletvekillerine ilişkindir. Bu grupta farklı parti sayısı ortalaması 1,35 ile en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bu durum, farklı partilerden seçilen milletvekillerinin genellikle daha uzun süre Meclis’te görev yaptığını ve dolayısıyla parti değiştirmek ve siyasi kariyerin sürekliliği arasında önemli bir ilişkisellik olduğuna işaret eder.

Tablo 3’te yer alan Kruskal-Wallis post hoc testi ile yapılan analiz sonucunda, bazı gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle, en kısa süre (0–1420 gün) ile en uzun süre (2905 gün ve üzeri) görev yapan gruplar arasında elde edilen -20.794’lük test istatistiği ve 0.000 düzeyindeki p-değeri, bu iki grup arasındaki farkın oldukça güçlü ve anlamlı olduğunu gösterir. Benzer şekilde, 1421–1785 gün ile 2905 gün ve üzeri grupları arasında da anlamlı bir farklılık mevcuttur (test istatistiği: -20,661; $p = 0,000$). Ayrıca, 1786–2904 gün ile 2905 gün ve üzeri grupları arasında da anlamlı bir fark belirlenmiştir; bu gruplar arasındaki test istatistiği -12,327 olup, p-değeri yine 0,000’dır. Bu bulgular, milletvekilliği süresi uzadıkça farklı partilerden seçilme olasılığının da arttığını ve dolayısıyla parti değiştirme davranışı ve siyasi kariyerin süresi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisellik olduğunu gösterir.

Bu bulgular, milletvekilliği süresi uzadıkça farklı partilerden seçilme durumunun daha sık gözlemlendiğine işaret eden bir örüntünün varlığına işaret etmektedir. Özellikle 2905 gün ve üzeri süreyle Meclis’te görev yapan milletvekillerinin, ortalama 1.35 farklı partiden seçilmiş olmaları, bu gruptaki siyasetçilerin siyasi kariyerlerini sürdürmek adına daha esnek ve stratejik davranma eğiliminde olduklarını gösterir. Ancak bu sonuçlar, doğrudan bir nedensel ilişki kurmaktan ziyade, siyasi kariyerin süresi ile parti değiştirme davranışı arasında anlamlı bir ilişkinin ve eş zamanlı değişimin söz konusu olabileceğini düşündürür. Dolayısıyla, elde edilen veriler, milletvekillerinin görev süresi ile parti aidiyetindeki değişimler arasındaki ilişkinin mekanizmaları hakkında daha ileri analizleri gerektiren bir ilişkisellik alanına işaret eder.

Tablo 4*Parti Değişirme Eğilimi Lojistik Regresyon Modelleri*

Yordayıcı	Model 1	Model 2	Model 3
Milletvekili seçildiği yaş	,985***	,985***	,989**
Cinsiyet (Kadın = 1)	,434***	,439***	,255***
Ön lisans ve üstü eğitim	,652***	,650***	,807
Milletvekilliği süresi (ay)		1,008***	1,009***
Parti kurumsallaşma durumu			,063***
Sabit	,681	,472**	2,159**
R ² (Pseudo)	,11	,13	,23

Not: Sunulan değerler olasılık oranlarını (odds ratio) göstermektedir. N = 6.360. p < ,05*, *p < ,01, **p < ,001

Tablo 4 Türkiye’de 1980 sonrası milletvekillerinin² parti değiştirme eğilimlerini etkileyen faktörleri lojistik regresyon analizi ile inceleyen üç farklı model sunmaktadır. Sunulan katsayılar olasılık oranı (odds ratio) şeklindedir ve değerlerin 1’in altında olması parti değiştirme olasılığının azaldığını gösterirken 1’in üzerinde olması parti değiştirme olasılığının arttığı anlamına gelir. Temel demografik ve eğitim değişkenlerini içeren 1. modelde, milletvekilliği seçilme yaşı, cinsiyet ve eğitim düzeyi istatistiksel olarak anlamlıdır (p < ,001). Yaş arttıkça parti değiştirme olasılığı azalır. Kadın olmak da parti değiştirme olasılığını erkeklere göre %56 düşüren bir etkidir. Eğitim düzeyinin artması ise parti değiştirme ihtimalini düşürür.

Temel değişkenlere milletvekilliği süresini eklediğimiz 2. modelde milletvekilliği süresinin istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde (p < ,001) parti değiştirme eğilimini artırdığını görürüz. Yani milletvekilliği yapılan süre arttıkça vekillerin parti değiştirme olasılığı da artar. Bu aynı zamanda milletvekilliğini uzun süreli kariyer olarak görme ve vekillik kariyerini sonlandırmamak için yapılan stratejik parti değiştirme hamlelerine işaret eder.

Partilerin kurumsallaşma durumunu da eklediğimiz 3. model ise R² (pseudo) değeri ,23 ile modeller arasında en yüksek açıklayıcılığa sahip yani parti değiştirme eğilimini en iyi açıklayan modeldir. Parti kurumsallaşması en güçlü belirleyici faktördür. Kurumsallaşmış partilerde milletvekilleri anlamlı olarak (p < ,001) daha az parti değiştirme eğilimi gösterir. Parti kurumsallaştıkça parti değiştirme olasılığı %93’ten

2 1980 sonrasında milletvekili olanların 1980 öncesindeki parti değiştirme davranışlarını da içerir.

fazla düşer. Önceki modellerde anlamlı olan eğitim düzeyi ise burada anlamlılığını kaybeder. Yani parti kurumsallaşması devreye girince eğitimin etkisi istatistiksel olarak ortadan kalkar. Cinsiyet ise anlamlı ve güçlü olma durumunu korur. Kadın vekillerin parti değiştirme olasılığı erkeklere göre %75 daha azdır.

Genel olarak baktığımızda, Türkiye’de 1980 sonrasında milletvekilliği yapanların parti değiştirme davranışının siyasal profesyonelleşme süreciyle yakından ilişkili olduğu açıktır ancak nedensel bir çıkarım yapmak için ileri analizlere ihtiyaç vardır. Temel anlamda parti değiştirmenin siyasi kariyerin sürekliliği açısından ne kadar kritik bir faktör olabileceği görülür. Farklı partilerden seçilenlerin Meclis’te uzun dönem görev yapmasına bakılırsa, parti değiştirmenin uzun vadeli parlamenter kariyerin sürdürülmesinde güçlü bir stratejik araç olarak kullanılabilmesi düşünülebilir. Mecliste en uzun süre görev yapan milletvekillerinin ortalama farklı parti sayısının 1,35 olması, uzun süreli siyasi kariyerlerde esneklik ve uyum sağlama becerisinin önemini hatırlatır. Bu durum siyaseti meslek olarak gören ve kariyer sürekliliğini sağlamak için rasyonel stratejiler geliştiren profesyonel siyasetçi profilini destekleyebilir. Elbette parti değiştirme eğiliminin bireysel, kurumsal ve yapısal faktörlerle şekillendiği de akılda tutulmalıdır. Kurumsallaşma düzeyi yüksek partilerde daha az değişiklik yapıldığı göz önüne alındığında zayıf kurumsallaşmış partilerden ayrılmanın maliyetinin az olacağı ve olası bir açılım sağlanacak partiye geçişin ise kazancının yüksek olacağı gerekçesiyle geçiş daha da cazip hale gelebilir. Cinsiyetin güçlü ve istikrarlı etkisi, kadın vekillerin erkeklere kıyasla çok daha düşük oranda parti değiştirdiğini ortaya koyarken; yaşın artmasıyla birlikte değişim eğiliminin azalması, siyasi kariyerin ilerleyen dönemlerinde hırs ve risk alma isteğinin düştüğüne işaret edebilir. Tüm bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de parti değiştirme olgusu, siyasal profesyonelleşmenin yalnızca bir sonucu olarak görülmemeli, ayrıca bu sürecin önemli bir belirleyicisi olduğu düşünülmeli ve analizler genişletilmelidir. Çünkü parti değiştirme, siyasetçinin bireysel kariyeri kadar parti içi dengeleri ve genel siyasal sistemin işleyişini aynı anda etkileyen ve bundan etkilenen çok boyutlu bir olgu olarak karşımızdadır.

Sonuç

Siyasal profesyonelleşme, modern demokrasilerin işleyişinde merkezi bir role sahip olan ve siyasetin giderek uzmanlaşmış bir meslek alanına dönüşümünü ifade eden çok boyutlu bir süreçtir. Max Weber’in *Meslek Olarak Siyaset* çalışmasından bu yana, siyasetin profesyonelleşmesi, aktörlerin kariyer motivasyonları ve parti sistemlerinin evrimi üzerine yapılan tartışmalar, bu olgunun dinamik yapısını ortaya koymaktadır. Özellikle parti değiştirme davranışı, siyasal profesyonelleşmenin hem bir sonucu hem de belirleyicisi olarak karşımıza çıkmakta; milletvekillerinin kariyer stratejilerinden parti içi demokrasiye, siyasal istikrardan temsil krizine kadar geniş bir etki alanına

etki etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de TBMM’de 1980 sonrası milletvekillerinin parti değiştirme verilerinden hareketle, siyasal profesyonelleşme ile parti değiştirme arasındaki ilişki analiz edildi.

Her politikacının makam elde etme ve makamda kalma isteği siyaset bilminde güçlü bir hipotez olarak uzun süredir var olmuştur. Parti değiştirme davranışı, Weberyen perspektifte siyasal profesyonelleşmenin hem idealist hem de araçsal biçimlerine içkin bir strateji olarak değerlendirilebilir. Özellikle hırslı politikacılar yüksek belirsizlik altında faaliyet gösterdiğinde ve Türkiye’nin siyasal ikliminin çalkantıları göz önünde bulundurulduğunda, parlamenter kariyerini devam ettirmek isteyen bir milletvekilinin, şansını artıracak şekilde parti değiştirmesi oldukça rasyonel bir hamle olarak görülebilir.

Yapılan nicel analizlere göre parti değiştirme, milletvekilliğinde uzun süre görev yapmanın en önemli stratejilerinden biri olarak öne çıkar. Aynı partiden seçilenler arasında üç ve daha fazla kez seçilme oranı %13,45 iken, parti değiştirenlerde bu oran %75,63’e yükselmiştir. Bu durum, parti değiştirmenin yalnızca ideolojik bir tercih değil, aynı zamanda parlamenter kariyerin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik rasyonel bir araç olabileceği anlamına da gelir.

Milletvekilliği süresi ile parti değiştirme arasında çift yönlü bir ilişki vardır. Milletvekilliği süresi uzadıkça parti değiştirme olasılığı artmakta; öte yandan parti değiştiren vekillerin Meclis’te daha uzun süre görev yaptığı da gözlemlenmektedir. Bu durum, parti değiştirmenin hem uzun kariyerin bir sonucu hem de onu mümkün kılan bir araç olduğunu ortaya koyar. En uzun süre Meclis’te görev yapan milletvekilleri, aynı zamanda siyasi kariyerleri boyunca en fazla parti değişikliği yapan grubu oluşturmaktadır; bu bulgu, profesyonel politikacılığın stratejik esnekliği ne denli önemsediyiğini de açıkça gösterir.

Parti kurumsallaşması, parti değiştirme davranışını güçlü biçimde sınırlayan bir faktördür. Kurumsallaşmış partilerde milletvekilleri daha az parti değiştirmekte olup, kurumsallaşmanın parti değiştirme olasılığını %93’ten fazla bir oranda düşürdüğü görülmüştür. Bu durum, zayıf kurumsallaşmış partilerden ayrılmanın maliyetinin düşük olduğu ve bu nedenle vekillerin kariyerlerini sürdürebilmek adına parti değiştirmeye daha istekli olduğu görüşünü desteklemektedir.

Bireysel faktörler de parti değiştirmede belirleyici rol oynamaktadır. Yaş arttıkça değişim eğilimi azalmakta, kadın milletvekilleri erkeklere kıyasla çok daha düşük oranda parti değiştirmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça parti değiştirme olasılığı düşmekte, ancak parti kurumsallaşması devreye girdiğinde eğitimin etkisi ortadan kalkmaktadır. Bu bulgular, parti değiştirme davranışının sadece stratejik değil, aynı zamanda bireysel ve yapısal koşullarla şekillendiğini gösterir.

Yapılan analizler, milletvekilliği süresi ile parti değişirme arasında anlamlı ve belirgin bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Veriler, milletvekillerinin farklı partilerden seçilmeye başladıkça görev sürelerinin uzadığını göstermiştir. En uzun süre Meclis’te görev yapan milletvekilleri, aynı zamanda siyasi kariyerleri boyunca en fazla parti değişikliği yapan grubu oluşturur. Bu durum, siyasal profesyonelleşme bağlamında uzun süreli görev yapmanın esneklik kazandırabileceğine ve parti geçişlerinin stratejik bir araç olarak kullanılarak profesyonel siyasi kariyerin sürdürülebilirliğini artırabileceğine işaret eder niteliktedir.

Bu çalışma göstermiştir ki Türkiye bağlamında siyasal profesyonelleşme yaklaşımı ve parti değişirme olgusu arasında bir ilişkisellik söz konusudur. Türkiye’nin özgül siyasal bağlamı düşünüldüğünde esasında gerilimli bir pratik ortaya çıkmaktadır. Kurumsal tartışmaların da gösterdiği gibi Türkiye’de de parti değişirme profesyonelleşmenin tek boyutlu ve nedensellik içeren bir göstergesi değildir. Ancak siyasal aktörler değişen yapısal koşullar içerisinde fırsat yapılarına uyum sağlama ve kariyer stratejisi olarak parti değişirme davranışına yönelebilmektedir. Bu durum uzun süreli parlamento kariyerine imkan tanıyarak siyasal profesyonelleşmeyi destekleyeceği gibi bireysel tercihlerden ziyade siyasetin profesyonelleşen yapısal koşullarından etkilenerek parti değişirme eğilimini zaman zaman güçlendirebilmektedir. Sonuç olarak, parti değişirme siyasal profesyonelleşmenin hem sonucu hem de önemli belirleyicilerinden biri olarak karşımıza çıkar. Esasında uzun süreli görev yapan milletvekillerininin stratejik ve esnek hareket etmesi, profesyonel siyaset anlayışının en belirgin göstergelerinden biridir. Parti değişirme, milletvekilliği kariyerini uzatan bir araç işlevi görürken, aynı zamanda siyasi sistemin işleyişine ve parti dengelerine doğrudan etki eden çok boyutlu bir olgu olarak önemini korur. Parti değişirme, parlamenter kariyerin sürdürülebilirliği açısından rasyonel bir araç işlevi görebilir.

Bu çalışmanın bulguları yapısal ve kurumsal bağlamı merkeze alan daha bütüncül yaklaşımların gerekliliğine işaret ederek siyasal profesyonelleşme ve parti değişirme ilişkisinin yalnızca bireysel rasyonaliteye indirgenmemesini gözler önüne serer. Siyaset sosyolojisi açısından ise parti değişirme davranışının, yalnızca kariyer hesaplarıyla değil, siyasal alanın yapısal dönüşümü, belirsizlik düzeyi ve kurumsal zayıflıklarla birlikte derinlemesine incelenmesinin önemine işaret eder. Ayrıca Türkiye’ye benzer kurumsal zayıflıklara ve siyasal belirsizliklere sahip ülkelerin karşılaştırmalı analizlerle ele alınması siyasal profesyonelleşmenin bağlamsal niteliğini ortaya çıkaracaktır. Farklı parti sistemleri ve kurumsallaşma düzeylerine sahip ülkeler arasında yapılacak karşılaştırmalar ise parti değişirme davranışında, profesyonel siyasi kariyerlerin sürdürülebilirliğini destekleyen ve istikrarsızlığı derinleştiren koşulları ortaya koymaya yarayacaktır.

Party Switching as a Means of Professionalization in Politics in Türkiye: Parliamentary Mobility and Time Spent in Politics after 1980

Büşra Özen

Introduction

The professionalization of politics is a significant structural transformation observed in modern democracies worldwide. This process marked a shift in politics from a voluntary public duty to a full-time, salaried, lifelong profession. Max Weber's seminal work, *Politics as a Vocation* (1946[1919]), distinguishes between politicians who "live for politics" and those who "live from politics". While the first group is driven by ideals, the second establishes their livelihood and social status through political office. This transformation is evident at the micro level in the emergence of politicians who embrace politics as a career path and at the macro level in the long-term presence of individuals in political institutions.

In Türkiye, the relationship between parliamentary mobility (party change) and political professionalization has not been explored thoroughly. The post-1980 period, marked by coups, systemic changes, and party closures, has seen Members of Parliament consistently striving to prolong their legislative careers through strategic behavior. This study explores whether party switching in Türkiye is a rational career strategy aimed at sustaining parliamentary tenure rather than a sign of ideological deviation or political instability.

* The first draft of this study was presented at the 13th Turkish Postgraduate Studies Congress (TLÇK).

@ Asst. Prof., İstanbul Medeniyet University, busra.ozen@medeniyet.edu.tr

https://orcid.org/0000-0002-9507-4680

DOI: 10.12658/M0798
insan & toplum, 2026, 16(2), 192-223.
insanvetoplum.org

Received: 25.08.2025
Revised: 12.12.2025
Accepted: 20.01.2026
Online First: 30.03.2026

Definition, Context, and Scope of Political Professionalization

As stated above, political professionalization, initially theorized by Weber (1946[1919]), has evolved into a multidimensional concept. Borchert (2003) identified four levels of professionalization: the individual level (choosing politics as a profession), political formations (professional organization of parties), institutional level (functioning of parliaments), and systemic level (career paths and financing). Bundi and colleagues (2017) emphasize that politicians increasingly depend on parliamentary office for their livelihood, often foregoing alternative careers. This dependency makes the length of time spent in parliament a fundamental indicator of professionalization. Politicians now enter politics earlier and are less inclined to leave the political scene voluntarily.

Türkiye’s political professionalization differs from that of Western democracies because of historical and structural factors. Weak party institutionalization, leader hegemony, and patronage networks shape the career strategies (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2007; Özbudun 2011). The transition to a presidential government system further strengthened the executive branch, narrowing the strategic space for legislative actors (Keyman & Gümüşçü, 2014). In such contexts, MPs are more likely to adopt pragmatic moves to ensure their political survival (Linz, 1990). Thus, political professionalization in Türkiye must be understood as an interplay between individual career incentives and institutional constraints.

Is Changing Parties an Escape or a Destination?

Party switching is often viewed negatively, as it is associated with disloyalty or political instability. However, from a professionalization perspective, this can be a rational choice. Heller and Mershon (2008) argue that parties are tools MPs use to win votes and secure office. When a party fails to serve this instrumental function, switching parties becomes a strategic move rather than an escape plan. Klein (2016a) highlighted a hierarchy of goals for MPs: office preservation and re-election take precedence over party loyalty. No rational MP would choose a path that ends their legislative career.

In Türkiye, party switching has become a routine political behavior. While it sometimes undermines government stability, it also serves as a mechanism for the political system to adapt to changing conditions in the country. For MPs who “live from politics,” switching parties is akin to job mobility in the labor market: professionals change employers to advance or protect their careers (Mancini, 1999; Black, 1972). As MPs invest more time, financial resources, and networks in politics, they are more likely to evaluate alternatives to protect their investments.

Heller and Mershon (2005) note that ambitious politicians resort to party switching more frequently in uncertain environments. The volatile political climate in Türkiye amplifies this dynamic effect. Therefore, party switching can be seen as a strategic tool for career sustainability, rather than merely escaping failing parties.

Interpreting Party Switching through the Lens of Professionalization

While Weber's "principled" politicians might switch parties because of a change in their beliefs, modern political professionals act more like experts or technicians than politicians. They can transfer their skills from one party to another because they lack deep personal loyalty to a specific leader or ideology (Mancini, 1999). In weakly institutionalized systems, MPs treat party labels instrumentally to secure re-election and maintain their office. As politics becomes a full-time profession, returning to previous careers becomes less likely (Bundi et al., 2017), and mobility emerges as a career-preserving behavior in politics.

Therefore, party switching contributes to political professionalization by enabling politicians to extend their tenures. Conversely, professionalization fosters mobility by increasing the stakes of remaining in the office. This reciprocal relationship highlights how individual rationality (career protection) interacts with structural constraints (weak parties and uncertainty) to produce observable patterns of political mobility.

Party Institutionalization and Political Professionalism

Party institutionalization is a critical factor in shaping the relationship between political professionalism and party switching. In institutionalized party systems, parties have stable organizations and loyal electorates, making switching costly and risky (Kreuzer & Pettai, 2009). Conversely, weak institutionalization lowers switching costs and increases their prevalence (Heller & Mershon, 2008). Large, disciplined parties offering cabinet posts and office opportunities reduce the incentives to defect (McMenamin & Gwiazda, 2011). Moreover, as switching becomes more common, party institutionalization may erode further, creating a feedback loop that encourages individualized career strategies.

In Türkiye, studies have found that party switching is more frequent among parties on the left of the political spectrum and in weakly institutionalized structures. Therefore, the institutional context both constrains and enables mobility, shaping whether party switching functions as a tool of professionalization or as a symptom of systemic fragility.

Research Method

This study employs quantitative methods to analyze party switching and tenure among MPs in the Turkish Grand National Assembly (TBMM) after 1980. The research universe includes 3,702 MPs and 6,360 seats elected in the 19th–28th legislative periods. Biographical data were coded from the TBMM MP albums and official records.

Party changes due to technical or mandatory reasons related to electoral alliances (17.7% of cases) were excluded, and only voluntary switches were analyzed. Political professionalization was operationalized as longevity in parliament, measured by the time served and number of re-elections. Being elected three or more times was set as the threshold for professionalization (Bundi et al. 2017; Kountouri 2018; MacKenzie 2015; Saalfeld 1997). Statistical analyses included Kruskal-Wallis tests and logistic regression models to examine the relationships between party switching and tenure, gender, education, age, experience, and party institutionalization.

Findings and Discussion: Party Switching as a Rational Career Strategy

The findings reveal a strong positive relationship between party switching and longer political careers. MPs who switched parties remained in parliament for significantly longer periods than those who did not. The rate of being elected three or more times was 13.45% among MPs elected from the same party but rose dramatically to 75.63% among MPs elected from different parties (such as those who switched parties). This stark difference suggests that switching parties substantially increases the chances of re-election.

Further analysis shows that the number of days served in parliament correlates with the number of parties represented. MPs serving three or more terms (2,905 days or more) were elected from an average of 1.35 parties. The Kruskal-Wallis test confirms a significant difference in the switching frequency across tenure groups ($p = 0.000$). These results indicate that long-term political careers are associated with flexible party affiliations.

Logistic regression analysis identified party institutionalization as the strongest predictor of switching: MPs in institutionalized parties are 93% less likely to switch. This confirms that strong party structures foster loyalty and deter the mobility of party members. Demographic factors also influence switching: the likelihood decreases with age; female MPs are 75% less likely to switch than male MPs; yet parliamentary experience increases the propensity to switch (Model 2). This suggests that those

who have embraced politics as a profession are more willing to use political mobility to protect or extend their careers.

These findings support the argument that party switching in Türkiye is a rational career strategy shaped by structural constraints. While it may undermine government stability and raise normative concerns about loyalty, switching also enables political professionals to adapt to volatile environments and maximize career longevity.

Conclusion

This study demonstrates that party switching in Turkish politics after 1980 should be understood not only as political instability or ethical failure but also as a tool for political professionalization. Empirical evidence demonstrates that switching increases the chances of MPs with extended tenure and re-election. Professional politicians use party switching to secure career continuity in a weakly institutionalized and volatile political system. However, institutionalized parties act as counterbalances, reducing mobility and contributing to systemic stability.

Therefore, party switching is a multidimensional phenomenon that both fuels and results from political professionalization. MPs view changing party affiliation as a strategic adaptation to maximize their careers within structural constraints and opportunities. This study contributes to the literature by framing party switching through the theory of professionalization and offering a new perspective on the behavioral patterns of Türkiye's legislative elite.

Kaynakça

- Allen, N., Magni, G., Searing, D. & Warncke, P. (2020). What is a career politician? Theories, concepts, and measures. *European Political Science Review*, 12(2), 1–19. <https://doi.org/10.1017/S1755773920000077>
- Altınbaş Umut, S. (2023). Türkiye Büyük Millet Meclisi 27'nci yasama döneminde milletvekillerinin parti değiştirmeleri. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 67–85.
- Barbalet, J. (2021). Violence and politics: Reconsidering Weber's "Politics as a vocation." *Sociology*, 55(1), 56–70. <https://doi.org/10.1177/0038038519895748>
- Beauvillet, W. & Michon, S. (2010). Professionalization and socialization of the members of the European Parliament. *French Politics*, 8(2), 145–165. <https://doi.org/10.1057/fp.2010.6>
- Black, G. S. (1972). A theory of political ambition: Career choices and the role of structural incentives. *American Political Science Review*, 66(1), 144–159. <https://doi.org/10.2307/1959283>
- Bonnet, E. & Orain, R. (2010). Job careers and job mobility. In N. Schneider & G. Meil (Eds.), *Mobile living across Europe II: Causes and consequences of job-related spatial mobility in cross-national comparison* (pp. 289–315). Barbara Budrich Publishers.
- Borchert, J. (2003). Professional politicians: Towards a comparative perspective. In J. Borchert & J. Zeiss (Eds.), *The political class in advanced democracies*. Oxford University Press.

- Bundi, P., Eberli, D. & Bütikofer, S. (2017). Between occupation and politics: Legislative professionalization in the Swiss cantons. *Swiss Political Science Review*, 23(1), 1–20. <https://doi.org/10.1111/spr.12228>
- Burns, J. M. (1963). *The deadlock of democracy: Four-party politics in America*. Prentice-Hall.
- Özen, B. (2024). *Siyasetin meslekleşmesi: Türkiye’de milletvekillerinin sosyal profili ve siyasal profesyonelleşmesi* [Doktora tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Cairney, P. (2007). The professionalisation of MPs: Refining the “politics-facilitating” explanation. *Parliamentary Affairs*, 60(2), 212–233. <https://doi.org/10.1093/pa/gsm006>
- Codato, A. N. (2017). *Political regimes, social hierarchies and political professionalization of Brazilian congressmen: A study of federal deputies (1945–2014)* [Research project, Federal University of Paraná]. CNPq Research Productivity Grants. <http://lattes.cnpq.br/3926768348141273>
- Costa, O. & Kerrouche, E. (2009). MPs under the fifth republic: Professionalisation within a weak institution. *West European Politics*, 32(2), 327–344. <https://doi.org/10.1080/01402380802670636>
- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlaması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. 3. baskı, H. Ekşi (Çev.). Edam Yayın.
- Çarkoğlu, A. & Kalaycıoğlu, E. (2007). *Turkish democracy today*. I. B. Tauris.
- Dalton, R. J. & Wattenberg, M. P. (Eds.) (2002). *Parties without partisans: Political change in advanced industrial democracies*. Oxford University Press.
- Desposato, S. W. (2006). Parties for rent? Ambition, ideology, and party switching in Brazil’s Chamber of Deputies. *American Journal of Political Science*, 50(1), 62–80. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2006.00170.x>
- Di Capua, R., Pilotti, A., Mach, A. & Lasseb, K. (2022). Political professionalization and transformations of political career patterns in multi-level states: The case of Switzerland. *Regional & Federal Studies*, 32(1), 95–114. <https://doi.org/10.1080/13597566.2020.1771312>
- Donohue, R. (2016). The career development of parliamentarians. In C. Lewis & K. Coghill (Eds.), *Parliamentarians’ professional development* (pp. 15–36). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-24181-4>
- Duran, H. & Aksu, A. (2015). Türkiye’de milletvekillerinin parti değiştirmelerinin tür ve biçimleri bağlamında Yeni Türkiye Partisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 1–20.
- Eliassen, K. A. & Pedersen, M. N. (1978). Professionalization of legislatures: Long-term change in political recruitment in Denmark and Norway. *Comparative Studies in Society and History*, 20(2), 286–318. <https://doi.org/10.1017/S001041750000894X>
- Eldersveld, S. J. (1964). *Political parties: A behavioral analysis*. Rand McNally.
- Eulau, H. & Koff, D. (1962). Occupational mobility and political career. *Western Political Quarterly*, 15(3), 507–521. <https://doi.org/10.2307/445039>
- Erten, E. (1996). *Türkiye’de temsil anlayışı ve milletvekillerinin parti değiştirmesi* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Fawcett, P. & Corbett, J. (2018). Politicians, professionalization and anti-politics: Why we want leaders who act like professionals but are paid like amateurs. *Policy Sciences*, 51(3), 411–432. <https://doi.org/10.1007/s11077-018-9323-7>
- Heller, W. B. & Mershon, C. (2005). Party switching in the Italian Chamber of Deputies, 1996–2001. *The Journal of Politics*, 67(2), 536–559. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2005.00328.x>
- Heller, W. B. & Mershon, C. (2008). Dealing in discipline: Party switching and legislative voting in the Italian Chamber of Deputies, 1988–2000. *American Journal of Political Science*, 52(4), 910–925. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2008.00350.x>

- Heller, W. B. & Mershon, C. (2009). Integrating theoretical and empirical models of party switching. In W. B. Heller & C. Mershon (Eds.), *Political parties and legislative party switching* (pp. 29–51). Palgrave Macmillan.
- Heller, W. B. & Mershon, C. (2009). Legislator preferences, party desires: The impact of party switching on legislative party positions. In W. B. Heller & C. Mershon (Eds.), *Political parties and legislative party switching* (pp. 173–199). Palgrave Macmillan.
- Jun, U. (2003). Great Britain: From the prevalence of the amateur to the dominance of the professional politician. In J. Borchert & J. Zeiss (Eds.), *The political class in advanced democracies*. Oxford University Press.
- Katz, R. S. & Mair, P. (1995). Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*, 1(1), 5–28. <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>
- Kemahloğlu, Ö. & Sayarı, S. (2017). Defecting alone or splitting together? Individual and collective party switching by legislators. *Public Choice*, 171(1–2), 187–206. <https://doi.org/10.1007/s11127-017-0433-0>
- Keyman, E. F. & Gümüüşçü, Ş. (2014). *Democracy, identity, and foreign policy in Turkey: Hegemony through transformation*. Palgrave Macmillan.
- Klein, E. (2016a). Electoral rules and party switching: How legislators prioritize their goals. *Legislative Studies Quarterly*, 41(3), 539–565. <https://doi.org/10.1111/lq.12128>
- Klein, E. (2016b). The personal vote and legislative party switching. *Party Politics*, 24(5), 1–10. <https://doi.org/10.1177/1354068816678886>
- Klein, E. (2019). Explaining legislative party switching in advanced and new democracies. *Party Politics*, 27(2), 1–12. <https://doi.org/10.1177/1354068819852262>
- Kountouri, F. (2018). Patterns of renewal and continuity in parliamentary elites: The Greek MPs from 1996 to 2015. *The Journal of Legislative Studies*, 24(4), 568–586. <https://doi.org/10.1080/13572334.2018.1547947>
- Kreuzer, M. & Pettai, V. (2009). Party switching, party systems, and political representation. In W. B. Heller & C. Mershon (Eds.), *Political parties and legislative party switching* (pp. 265–285). Palgrave Macmillan.
- Liñeira, R. & Muñoz, J. (2018). Professionalization and parliamentary careers. In X. Coller, A. M. Jaime-Castillo, & F. Mota (Eds.), *Political power in Spain* (pp. 103–119). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63826-3_6
- Mainwaring, S. & Scully, T. R. (Ed.) (1995). *Building democratic institutions: Party systems in Latin America*. Stanford University Press
- Mancini, P. (1999). New frontiers in political professionalism. *Political Communication*, 16(3), 231–245. <https://doi.org/10.1080/105846099198604>
- MacKenzie, S. A. (2015). Life before Congress: Using pre-congressional experience to assess competing explanations for political professionalism. *The Journal of Politics*, 77(2), 505–518. <https://doi.org/10.1086/680042>
- McMenamin, I. & Gwiazda, A. (2011). Three roads to institutionalisation: Vote-, office- and policy-seeking explanations of party switching in Poland. *European Journal of Political Research*, 50(6), 836–868. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01985.x>
- Mocan, N. & Altındag, D. T. (2024). Mobile politicians: Opportunistic career moves. *Journal of Labor Research*, 45, 58–110. <https://doi.org/10.1007/s12122-024-09353-0>
- O'Brien, D. Z. & Shomer, Y. (2013). A cross-national analysis of party switching in legislatures. *Legislative Studies Quarterly*, 38(1), 111–141. <https://doi.org/10.1111/lq.12005>
- Özbudun, E. (2011). *Türkiye’de parti ve seçim sistemi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk Göktuna, B. & Zayim, G. D. (2019). Party switching in Turkey. *Ecomod 2019 Conference*, Azores, Portugal.

- Panebianco, A. (1988). *Political parties: Organization and power*. Cambridge University Press.
- Pilotti, A. (2019, September). The parliamentary professionalization in Switzerland and its impact on the professional profile of Swiss MPs. Paper presented at the 13th ECPR General Conference, University of Wrocław, Poland.
- Riddell, P. (1995). The impact of the rise of the career politician. *The Journal of Legislative Studies*, 1(2), 186–191. <https://doi.org/10.1080/13572339508420424>
- Saalfeld, T. (1997). Professionalisation of parliamentary roles in Germany: An aggregate-level analysis, 1949–94. *The Journal of Legislative Studies*, 3(1), 32–54. <https://doi.org/10.1080/13572339708420498>
- Sartori, G. (1967). *Political development and political engineering*. Indiana University.
- Schmitter, P. C. (1974). Still the century of corporatism? *The Review of Politics*, 36(1), 85–131. <https://doi.org/10.1017/S0034670500022178>
- Squire, P. (2007). Measuring state legislative professionalism: The Squire Index revisited. *State Politics & Policy Quarterly*, 7(2), 211–227. <https://doi.org/10.1177/153244000700700208>
- Sunar, L. (2015). Türkiye'de çalışma yaşamı ve mesleklerin itibarı. https://bit.ly/meslek_arastirmasi_sunum
- Sunar, L. (2020). Türkiye'de çalışma hayatı ve meslekler. Toplumsal Yapı Araştırmaları, Araştırma Raporları Serisi (No. 1). https://tyap.net/mediaf/Calisma_Hayati.pdf
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2010, Haziran). *Milletvekilleri albümü*. <https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar-milletvekilleri-albumu>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2024, Ekim 13). *Milletvekili arama formu*. <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/form>
- Ting, W. L. (2016). Does experience matter? The effect of pre-parliamentary careers on parliamentary behaviour [Doctoral dissertation, London School of Economics and Political Science].
- Turan, I. (1985). Changing horses in midstream: Party changers in the Turkish National Assembly. *Legislative Studies Quarterly*, 10(1), 21–34. <https://doi.org/10.2307/440113>
- Turan, İ. (2015). Parlamento içi hareketlilik üzerine gözlem ve düşünceler. In E. Tuncer & B. Tuncer (Eds.), *Meclis aritmetiğinde yaşanan değişim (1943–1960)* (pp. 1–25). TESAV. <https://www.tesav.org.tr/wp-content/uploads/2018/02/10.-meclisaritmatigindeyasanandegisim-1943-1960.pdf>
- Turan, İ., İba, Ş. & Zarakol, A. (2005). Inter-party mobility in the Turkish Grand National Assembly: Curse or blessing? *European Journal of Turkish Studies*, 3. <https://doi.org/10.4000/ejts.400>
- Lilleker, D. G. & Negrine, R. (2002). Professionalization: Of what? Since when? By whom? *Harvard International Journal of Press/Politics*, 7(4), 98–103. <https://doi.org/10.1177/108118002236354>
- Linz, J. J. (1990). The perils of presidentialism. *Journal of Democracy*, 1(1), 51–69.
- Weber, M. (1946/1919). Politics as a vocation. In H. H. Gerth & C. W. Mills (Eds.), *From Max Weber: Essays in sociology* (pp. 77–128). Oxford University Press.